

بر آورد تهدید؛ رویکردی نظام‌واره

نویسنده: دکتر اصغر افتخاری

دانشیار دانشگاه امام صادق (ع)

دانشگاه عالی دفاع ملی

تهران ۱۳۹۰

سرشناسه: افتخاری، اصغر

عنوان: و نام پدیدآورنده: برآورد تهدید؛ رویکردی نظام‌واره/اصغر افتخاری/
مشخصات ظاهری: متن تک رنگ - جلد رنگی - ۲۳۲ صفحه - قطع وزیری

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۱-۱۵-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

پشت جلد به انگلیسی: Estimation Of Threats A Systematic Approach

موضوع:

بها: ۵۵۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیا. سیستم، تهدید شناسی، راهبرد، الگوی

برآورد، منافع ملی

برآورد تهدید؛ رویکردی نظام‌واره

تألیف: دکتر اصغر افتخاری

ناشر: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

ویراستار علمی:

ویراستاری ادبی:

صفحه آرا و طرح جلد: امید رضانی

حروف‌نگار: سید محمد حسینی تبار

نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۰

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

بها: ۵۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۱-۱۵-۲

چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی انتشارات: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از خروجی هنگام،

دانشگاه عالی دفاع ملی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

آدرس اینترنتی: WWW.SNDU.AC.IR

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است

تلفن: ۲۲۹۷۰۳۴۳ نمابر ۲۲۹۷۰۳۲۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	سخن ناشر
۹	مقدمه

فصل اول: چیستی و چرایی تهدید

۱۳	مقدمه
۱۴	چارچوب مفهومی: سیستم‌ها و تهدید شناسی
۵۰	خلاصه فصل

فصل دوم: گزاره‌های راهبردی برآورد نظام‌مند تهدید

۵۵	مقدمه
۵۵	عناصر
۶۲	هویت جمعی
۶۹	محیط
۸۱	شبکه پیوند
۸۶	ساختار
۹۲	کارویزه
۹۵	شبکه کنترل
۱۰۳	محافظ
۱۰۸	نهاد و داده
۱۱۶	بازخورد
۱۲۳	جمعه تحلیل
۱۲۶	خلاصه فصل

فصل سوم: جمهوری اسلامی ایران در دو سپهر؛ شناسایی نظام‌مند تهدیدات

۱۳۰	مقدمه
۱۳۲	الگوی جامع برآورد تهدید
۱۴۵	تهدیدات جمهوری اسلامی ایران (۱)
۱۸۶	تهدیدات جمهوری اسلامی ایران (۲)
۲۱۱	نتیجه‌گیری

فهرست منابع

۲۱۵	منابع فارسی
۲۲۶	منابع عربی
۲۲۷	منابع لاتین

سخن ناشر

دانشگاه عالی دفاع ملی به عنوان ساز و کاری علمی و سازمانی در توسعه ادبیات راهبردی و آموزش مدیران عالی کشور در حوزه مسایل راهبردی - دفاعی - امنیتی، با بهره گیری از بنیانها و نظریه های بومی، درصدد تدوین راهبردهای تعالی بخش به منظور تحقق اهداف منبعث از رسالت و مأموریت علمی خویش است.

این دانشگاه از مراکز علمی کلیدی و حساس در عرصه مسایل راهبردی است که از بدو تشکیل و راه اندازی آن پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در صحنه آموزش مسایل دفاعی - امنیتی به منظور کادرسازی متناسب با اهداف مقدس جمهوری اسلامی در سطوح مدیران عالی کشوری و لشکری پیش قدم بوده و وظیفه خطیر خود در جهت آموزش فرماندهان و مدیران عالی رتبه کشور را سرلوحه تمامی برنامه ها قرار داده است. این امر هنگامی مهم تر می نماید که نگاهی پژوهشی و عمیق به پیرامون کشور، منطقه و جهان داشته باشیم؛ چراکه با ظهور تهدیدات نوین در عرصه بین الملل، لزوم داشتن چنین کانونی برای به هنگام نگاه داشتن دانش مدیران عالی و فرماندهان نظامی کاملاً ملموس خواهد بود. از سوی دیگر ایده ی ایجاد تمدنی بزرگ موجب می شود تا این تلاش و تعهد موجب توسعه همکاری ها و ترغیب سازمان هایی گردد که برای پیروی از این هدف تعالی و ایجاد تحول در برنامه ها و فعالیت ها تولید و توزیع ادبیات راهبردی را یاری نمایند.

با نگرش به این رویکرد و اهمیت موضوع، لزوم تولید و توزیع ادبیات راهبردی در دانشگاه که ماحصل تلاش اساتید و فرهیختگان متخصص در علوم راهبردی و دانش آموختگانی است که با نهایت تلاش و کوشش مدت زمان مفیدی از دوران زندگی خود را جهت فراگیری مفاهیم و اصول علوم راهبردی و تدوین رساله ی دکتری در دانشگاه طی نموده اند، نمایان می گردد. در این راستا انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی در سه حوزه ی مدیریت راهبردی، دفاع ملی و امنیت ملی با اهتمام به برنامه ها و در چارچوب اهداف و مفاهیم عالیه نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و تدابیر رهبر معظم انقلاب اسلامی و فرماندهی کل قوا حضرت آیت الله

العظمی‌خامنه‌ای، سعی در انتقال مفاهیم و آموزه های خود به سطوح مختلف مدیران و ارکان جامعه داشته و در این بستر دست‌های پرتوانی که نیل به این اهداف را تسهیل می‌نمایند به گرمی می‌فشارد. مجموعه حاضر امید دارد بتواند ارتقای قابلیت‌ها و ظرفیت تصمیم‌گیری را برای خوانندگان خود به‌همراه داشته و آثار مبارکی را در توسعه کشور و تحقق سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران به ارمغان بیاورد.

وما توفیقی الا بالله

انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

www.ketab.ir

مقدمه

«از انقلاب سیستم‌ها دیری نمی‌گذرد. در واقع قسمت اعظم آن در قرن حاضر پدید آمده و در طول جنگ جهانی دوم و دوران پس از آن به سرعت تکامل یافته است.»^۱

چنان‌که «درک هیچیز» در «کاربرد اندیشه سیستمی» اظهار داشته، از نیمه قرن بیستم به این سو، تحولی بزرگ در عرصه تحلیل و طراحی الگوهای عملیاتی رخ داده که مصداق بارز آن انقلاب سیستم‌ها است. این تحول که به پیدایش حوزه مطالعاتی «فرا رشته‌ای» به همت نویسندگانی چون «برنالانفی»، «اکاف»، و «بولدینگ» منجر شده، امروزه با عنوان «نظریات نوین سیستمی» شناسانده می‌شود که مورد کاربرد وسیعی در حوزه‌های مختلف نظری - کاربردی است. واقع امر آن است که ویژگی‌هایی چون داشتن نگرش کلی، منظم، عینی و ... منجر شده تا این الگوی تحلیلی از قابلیت منحصر به فردی در تحلیل موضوعات برخوردار باشد. بنابراین عالمان رشته‌های گوناگون نسبت به بهره‌برداری از آن در حوزه تخصصی‌شان اهتمام ورزیده‌اند.

حکم بالا در ارتباط با حوزه امنیت پژوهی نیز صادق است؛ بدین معنا که توجه تحلیلگران و دست‌اندرکاران اجرایی به این الگوی تحلیلی برای درک هر چه بهتر مسائل امنیتی و طراحی الگوهای مدیریت تهدیدات، رو به افزایش بوده و می‌توان مؤیدات بسیاری برای آن سراغ گرفت. با این حال نمی‌توان متکرار این واقعیت شد که برخلاف سایر حوزه‌های مطالعاتی، تحلیل نظام‌مند در امنیت پژوهی به صورت مدون در نیامده و آنچه شاهد آن هستیم ارجاعات و استفاده‌هایی از این نظریه می‌باشد که به صورت پراکنده، صورت پذیرفته‌اند.

اثر حاضر تلاشی است برای تدارک این نقیصه و مؤلف سعی دارد تا از طریق بازخوانی نظریه سیستم‌ها، کاربردهای متنوع و مؤثر آن را در بحث از «تهدیدشناسی» بیان دارد. خصلت کاربردی «نظریه سیستم‌ها» این امکان را به ما

۱. درک هیچیز، کاربرد نظریه سیستمی، رشید اصلانی، تهران، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۲، ص ۱۳.

می‌دهد تا در حوزه مباحث مربوط به «برآورد تهدیدات» (که کاربردی‌ترین بخش از مطالعات امنیتی به شمار می‌آید) از این نظریه به خوبی استفاده گردد. برای این منظور نخست به بررسی اجمالی نظریه سیستم‌ها و مقوله «برآورد تهدیدات» می‌پردازیم. پس از آن و در دومین فصل که فصل محوری و اصلی این پژوهش را نیز شکل می‌دهد، با بازخوانی نظریه سیستم‌ها و از رهگذر تحلیل عناصر و ارکان آن، «گزاره‌های راهبردی» را که در مقام برآورد تهدید می‌تواند راهنمای عمل قرار گیرد، استخراج و معرفی می‌نمایم. در آخرین فصل نیز روایتی بومی از نظریه و کاربرد امنیتی آن متناسب با شرایط و امکانات جمهوری اسلامی ایران، ارائه می‌شود. هدف از این فصل بیان نحوه کاربردی کردن نظریه سیستم‌ها برای برآورد بومی تهدیدات است.

نگارنده از اینکه توفیق یافته و اثر دیگری در حوزه تهدیدشناسی را به جامعه علمی کشور تقدیم می‌دارد خدای متعال را شاکر و سپاس‌گذار است. این واقعیت که حوزه مطالعاتی «تهدیدشناسی» علی‌رغم اهمیت کاربردی که دارد، از حیث نظری دور از چشم مانده، نویسندگان و تحلیلگران امنیت پروژه را بدانجا رهنمون می‌شود تا به جهت رفع این نقیصه اهتمام ورزیده و به تولید اندیشه در این موضوع مهم همت گمارند.

و لله الحمد

دکتر اصغر افتخاری

دانشیار دانشگاه امام صادق (ع)